18.11.2024

Tarkastusvaliokunta
trv@eduskunta.fi

Viite K 20/2024

Tarkastusvaliokunta 19.11.2024/ Asiantuntijapyyntö / K 20/2024 vp VTV:n kertomus - Vaikeasti työllistyvät

Eduskunnan tarkastusvaliokunta pyytää Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelta kirjallista asiantuntijalausuntoa valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomuksesta eduskunnalle 2024. Pohjois-Karjalan hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto kyseistä asiaa koskien.

1. Arvio tarkastuskertomuksesta ja siinä esitetyistä suosituksista Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen näkökulmasta.

Tarkastuskertomuksessa esille tulleet asiat vastaavat hyvin kokemustamme sekä Pohjoismaisen työvoimapalvelujen että TYP-toiminnan haasteista. Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin käytännön toteuttaminen kuuluu vain välillisesti hyvinvointialueen toimintaan, mutta sen haasteet ovat näkyneet etenkin kaikkein heikoimmassa asemassa olevien työnhakijoiden kanssa työskenneltäessä. Määrällinen työnhakuvelvollisuus ei auta vaikeimmin työllistyvien tilannetta. Yksilöllistä harkintaa tulisi olla huomattavasti enemmän. TYP-toiminnassa on Pohjois-Karjalassa nähtävissä samoja havaintoja kuin tarkastusviraston lausunnossa. Asiakkaiden terveyspalvelujen tarve on suurta ja asiakkuudet pitkittyvät helposti. Mikäli TYP-työskentelyssä havaitaan, että asiakkaan työllistymispolku ei etene, voidaan asiakkuus keskeyttää ja tarjota asiakkaalle hänelle paremmin tarvetta vastaavia palveluja, esimerkiksi sosiaalista kuntoutusta tai päihdepalveluja.

Tarkastusviraston suositukset: Työ- ja elinkeinoministeriön

1. tulisi edistää lainsäädännöllä ja mahdollisilla ohjeistuksilla TE-palvelujen henkilöstöresurssien kohdentumista nykyistä enemmän asiakkaan palvelutarpeen mukaisesti.

   - Ehdottomasti kannatettava suositus. Yhteistyökumppanin näkökulmasta ainoastaan asiakkaan tarpeen mukainen palvelu on järkevää.

2. tulisi yksinkertaistaa määrällistä työnhakuvelvollisuutta koskevaa lainsäädäntöä ja ohjeistuksia, jotta velvoitteen asettaminen olisi asiantuntijoille yksiselitteistä.

   - Kannatettava suositus.

3. tulisi tulevissa SIB-hankkeissa mahdollisuuksien mukaan huomioida myös hankkeiden vaikutukset vaikeasti työllistyvien työ- ja toimintakykyyn.

   - Kannatettava suositus.

Työ- ja elinkeinoministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön

4. tulisi yhteistyössä huolehtia siitä, että vaikeasti työllistyvät ohjataan tarvitsemiinsa sosiaali-, terveys-, kuntoutus- ja työvoimapalveluihin

Vaikeasti työllistyvien ohjaaminen tarvitsemiinsa sosiaali-, terveys-, kuntoutus- ja työvoimapalveluihin ei onnistu ilman resurssien samanaikaista turvaamista. Hyvinvointialueiden taloudellinen tilanne on tiukka eikä olemassa olevien sosiaali- ja terveyspalvelujen lisääminen vaikeasti työllistyvien kohderyhmälle ole realistista. Kelan kuntoutuspalvelujen saamisen kriteerejä on tiukennettu, mikä lisää painetta hyvinvointialueen tuottamiin palveluihin.

Sekä koto-SIBin että työ-SIBin osalta on todettava, että aika asiantuntijalausunnon pyytämisestä sen toimittamiseen oli niin lyhyt, ettei kummastakaan ollut mahdollista ottaa selvää. Näissä hyvinvointialueella tai aiemmin kuntayhtymässä ei sosiaali- eikä terveyspalveluilla ole ollut aktiivista roolia.

2. Toimenpiteet, joita Pohjois-Karjalassa on tehty tarkastuskertomuksen valmistumisen jälkeen vaikeasti työllistyvien työvoimapalveluihin sekä arvio näiden toimenpiteiden vaikutuksista.

Pohjois-Karjalassa yhteistyö hyvinvointialueen ja sitä edeltävän kuntayhtymän, kuntien, TE-hallinnon ja Kelan välillä on ollut toimivaa jo pitkään. Ennen hyvinvointialueen perustamista kunnat resursoivat sosiaalipalveluihin työntekijöitä vaikeasti työllistyvien työvoimapalvelujen tehostamiseksi. Pohjois-Karjalassa pitkäaikaistyöttömyys on maan vaikeimpia ja myös sairastavuus maan kärkeä. Työkyvyttömien työttömien osuus on suuri. Ennen hyvinvointialueen perustamista kuntouttavassa työtoiminnassa oli henkilöitä, joille oikeampi palvelu olisi ollut sosiaalinen kuntoutus. Hyvinvointialueen aikuisten sosiaalipalvelujen niukahko resursointi haastaa tarkoituksenmukaisten sosiaalipalvelujen järjestämistä sellaisille vaikeasti työllistyville, joiden matka työllistymiseen on pitkä tai se ei ole todennäköistä lainkaan.

Aktivointisuunnitelmien tekoon hyvinvointialueen sosiaalipalveluista pyritään osallistumaan kattavasti. Jonoja on resurssipulan vuoksi muodostunut jonkin verran. Aktivointisuunnitelma tehdään pääsääntöisesti kolmikantaisesti (asiakas, Te-palvelut ja sosiaalihuolto). Mikäli kuitenkin käy ilmi, että työnhakijalla ei ole sosiaalipalvelujen tarvetta, aktiivinen työskentely työnhakijan työllisyyden edistämiseksi voi painottua TE-hallinnon (kuntakokeilun) ja työnhakijan väliseksi.

Toimiva yhteistyö Kelan kanssa on ensiarvoisen tärkeää, että työnhakija voi saada hänelle tarkoituksenmukaiset kuntoutuspalvelut ja että mahdollinen eläkkeen hakeminen on oikea-aikaista.

3. Mitä vaikutuksia julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirrolla kunnille vuoden 2025 alusta on vaikeasti työllistyvien työvoimapalveluihin Pohjois-Karjalassa ja miten yhteistyö ja palveluiden toimivuus eri osapuolten kesken on varmistettu. Mitä ongelmia on mahdollisesti havaittu siirtoon liittyen?

Pohjois-Karjalaan muodostuu yksi työllisyysalue. Myös TYP-verkostoja on yksi ja näin on ollut myös aiemmin. Pohjois-Karjalassa on toiminut työllisyyden kuntakokeiluja ennen muutosta ja yhteistyö Kelan kanssa toimivaa. Myös ne kunnat, jotka eivät ole olleet mukana kuntakokeilussa, ovat muuten olleet vahvasti mukana maakunnallisessa yhteistyössä. Sosiaali- ja terveydenhuollon resurssit ovat niukat eivätkä ne ole lisääntymässä siirron jälkeen.

Kirsi Leivonen
Hyvinvointialueen johtaja
kirsi.leivonen@siunsote.fi

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue – Siun sote
Tikkamäki M-talo, Joensuu

Jakelu Tarkastusvaliokunta

Tiedoksi Pohjois-Karjalan Hyvinvointialueen kirjaamo